

буття міського жителя. Роман Хонет (Roman Honet) демонструє у своїй творчості сумління й досить пристойний рівень як поет. Лексично-тематична відмова від загальноприйнятого робить цікавою поезію Пьотра Кемпінського (Piotr Kempniński). Природа і природний модерний світ Маржанны Богуміли Келар (Marzanna Bogumila Kielar) контрастує з соціально-одновимірним світоглядом. Відмова від прийнятого дозволяє Гжегожу Кочюбі (Grzegorz Kociuba) знаходити трохи поезії. Дещо умовна гра, а, на жаль, не діонісійство, недостатньо ліквідує раціоналізм і логіку у Ярослава Ліпшиця (Jarosław Lipszyc); у нього відчутно ще чимало соціальної конвенційності, але матимемо надію, що далі він досягне кращого. Цікавим і обнадійливим елементом у контексті створення нової поетичної мови є напружена автологія Гжегожа Ольшанського (Grzegorz Olszański). Образне радикалізування Марти Подгурнік (Marta Podgórnik) створює досить-

таки щільне поетичне письмо. Непоганий адьюльтер від "мейнстріму" у Томаша Ружицького. Сліди раннього авангардизму стають непоганим ґрунтом у Марціна Сендецького (Marcin Ścendecki). Перспективною можна вважати також примітивну жіночність і природність, що протиставляється офіційно-визначному. У Кшиштофа Шлівки (Krzysztof Śliwka) маємо зразок певного "рівня" поетичного "професіоналізму". Густа поетична автологія присутня у Рафала Вітека (Rafał Witek). Візійна і проста, а тому й неконтрольована надзвичайно вдала поезія Пьотра Зазулі (Piotr Zazula).

Ось такий коротенький огляд надзвичайно розгорнутої Антології молодшої польської поезії 1990–2000 р.р. Маємо надію, що найвартісніше з цього видання сприятиме культурному спілкуванню між нашими літературами.

Андрій Підпалій

ПРОБРАЗ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ СКОВОРОДИНОЗНАВСТВА

Ушкалов Л. Григорій Сковорода: семінарії. — Х.: Майдан, 2004. — 876 с.

За останні роки сквородинознавство поповнилося низкою видань, які знаменують новий етап у вивченні спадщини нашого мислителя й письменника. Слідом за збірником "Сковорода Григорій: образ мислителя" (1997), в основу якого покладено доповіді, виголошені на традиційних Сковородинських читаннях, що раз на два роки відбуваються в Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті ім. Григорія Сковороди, 2003 р. побачив світ збірник "Сковорода Григорій: ідейна спадщина і сучасність". 2002 р. до 280-річчя від дня народження філософа Парламентська бібліотека України та Національний музей літератури України підготували й видали бібліографічний покажчик "Григорій Сковорода. 1722–1794" (укладачі — Г.Гамалій та В.Шевченко). Цього ж року вийшов покажчик "Два століття Сковородіани" (укладачі — Л.Ушкалов, С.Вакулєнко та А.Євтушенко). — Х.: Акта, 2002). 2001 р. те ж таки видавництво "Акта" видало

книжку Л.Ушкалова "Українське барокове богомислення. Сім етюдів про Григорія Сковороду", а 2003 р.— відому працю Д.Чижевського "Філософія Г.С.Сковороди". У харківському видавництві "Майдан" 2002 р. з'явився ошатний томик "Сад божественних пісень" із передмовою та коментарями Л.Ушкалова. Того ж року видавництво "Акта" подарувало любителям римованого слова антологію "Барокова поезія Слобожанщини", куди ввійшли вірші Онуфрія, Климовського та Сковороди (упорядкування, передмова, примітки та коментарі Л.Ушкалова).

Своєрідним підсумком цієї далеко не повної Сковородіани став посібник Л. Ушкалова "Григорій Сковорода. Семінарії", видрукований харківським видавництвом "Майдан". Ідея посібника могла визріти в автора в процесі роботи як над докторською дисертацією про Г.Сковороду, так і над "Українським бароковим богомисленням" та над "Двома століттями Сковородіани".

Особливо ж — під час роботи над “Двома століттями”, де подано предметний покажчик, до якого входить близько тридцяти гнізд. Не виключено, що поштовхом для “Двох століть” могли стати коментарі до симфонії “Сковорода” П.Тичини (1971), в яких С.Тельнюк перелічує теки з архіву поета, що формувалися у процесі роботи над симфонією: “Гомер у Сковороди”, “Сковорода й Платон”, “Сковорода й Арістотель”, “Сковорода й Епікур”, “Сковорода й Лукіян”, “Сковорода й сміх. Сковорода й “Енеїда” Віргілія”, “Чи міг знати Шекспіра Сковорода?”, “Еразм Роттердамський”, “Сковорода й Ян Амос Коменський”, “Сковорода і Ісаак Ньютон”, “Сковорода і Фенелон”, “Сковорода і Лабрюйєр”, “Сковорода і Лесаж”, “Сковорода і Лейбніц”, “Сковорода і Прістлі”, “Сковорода й Вольтер”, “Сковорода і Юм”, “Сковорода і Паскаль”, “Сковорода і Боссює”, “Сковорода і Гольбах”, “Сковорода і янсеністи (монастир Пор-Рояль)”, “Сковорода і Кант”, “Сковорода і Спіноза”, “Сковорода і Жан-Жак Руссо”, “Сковорода і Гельвецій”, “Сковорода і Бюффон”, “Сковорода і Гоббс”, “Сковорода й Дідро”, “Сковорода й зах.-європ. філософи матеріалісти”, “Сковорода й Гурамішвілі”, “Чи знав Сковорода твори Ів. Некрашевича?”, “Сковорода і Кантемір”, “Сковорода й Ломоносов”, “Сковорода й Тредіаковський”, “Сковорода й Сумароков”, “Сковорода і Новиков”, “Сковорода й Радіщев”, “Сковорода й Фонвізін”, “Сковорода і Котляревський”, “Чернишевський”, “Карл Маркс, Енгельс, Ленін, Сталін про XVIII вік”, “Сковорода і всесвітня історія”, “Сковорода проти Фрідріха II”, “Сковорода і логіка”, “Сковорода і геометрія”, “Телескоп чи мікроскоп у Сковороди”, “Слово “мануфактура” у Сковороди та слово “фабрика”, “Історичні події у творах Сковороди”, “Чи глухий був Сковорода до політики?”, “Сільське господарство у Сковороди”, “Чи унікав Сковорода світу, суспільства, громади? Суперечливість у нього щодо цього. Сковорода й народ”, “Науки у Сковороди. Сковорода проти шахрайства у науці”, “Сковорода й педагогіка. Особливо виховання”, “Сковорода як філолог, як перекладач, фольклорист”, “Сковорода й народна пісня”, “Архітектура і малярство у Сковороди”, “Слов’яни у Сковороди”, “Сковорода і поляки”, “Сковорода й угорська мова і взагалі Угорщина”, “Латинська мова

як мова міжнародна”, “Сліди ознайомлення з деякими іноземними мовами у Сковороди”, “До в’яснення філософського обличчя Сковороди”, “Пізнай себе самого” у Сковороди”, “Матерія у Сковороди”, “Сковорода й церква”, “Ставлення до релігії у Сковороди”, “Ставлення до смерті у Сковороди. Мотиви старості (чи єсть же вони у Сковороди?). Повернення молодості”, “Ідея довголіття у Сковороди”, “Сковорода про смерть і про позбавлення гніту смерті”, “Повернення молодості у Сковороди”, “Сковорода й царі”, “Ханжа у Сковороди”, “Що міг читати Сковорода. Кого міг знати чи про кого міг чути”, “Кого Сковорода цитує або ж згадує в своїх трактатах”, “Поезії Сковороди”, “Сатира Сковороди”, “Творчий темперамент Сковороди. Епітет у Сковороди. Порівняння. Окремі вислови. Слова”, “Убогий жайворонок”, “Пророцька недремність (бодрствование). Пророцький тон у Сковороди”, “Листи Сковороди. Листування”, “Дати під творами Сковороди”, “Який був Сковорода в житті”, “В яких місцевостях був Сковорода або ж про які місцевості він згадує”, “До окремих років життя Сковороди”, “Що треба прочитати”, “Рецензії на праці про Сковороду” та багато інших.

Не будемо применшувати значення давнього семінарію “Григорій Сковорода” Ф.М.Поліщука (1972), що укладався, зрозуміло, з озиранням на список мислителів, письменників та політиків, яким В.І.Ленін хотів поставити пам’ятники в Москві. Проте не утримаємося від порівняння праці Ф.М.Поліщука й Л.В.Ушкалова — і то лишень для того, аби подивуватися: а) справжній величі Г.С.Сковороди, б) огрому вже зробленого на ниві вивчення спадщини нашого мислителя й в) багатоманіттю тем і проблем, пов’язаних із його світлим ім’ям, світлим ученням, світлим розумом. Семінарії Л.В.Ушкалова складається з 26 розділів, які, своєю чергою, включають підрозділи зі своїми підрозділками. Отже, маємо понад 300 гасел. Усе це дозволяє, окрім заявленої семінарійності, вважати працю Л.В.Ушкалова ще й своєрідною енциклопедією Г.С.Сковороди (цим висновком ми ніби підказуємо автору семінарію ідею, яка, очевидно, лишень йому й під силу...). Годі переказувати назви тих розділів і гасел; вони засвідчують як ерудицію Г.С.Сковороди, так і обізнаність у Сковородіані Л.В.Ушкалова зустрічаємо тут

як уже звичну для сквородинознавства тематику, так й екзотику, що стала можливою завдяки свободі й безцензурності (маємо на увазі такі гасла, як масонство й Скворода, Д.Донцов і Скворода, М.Хвильовий і Скворода, Скворода й психоаналіз

тощо). Отож, залишається тільки привітати Л.В.Ушкалова з прекрасною працею — справжнім подарунком прихильникам творчості Г.С.Сквороди.

Микола Сулима

ТОЖ ЧИТАЙМО “МУЗУ РОКСОЛАНСЬКУ”!

Валерій Шевчук. Муза роксоланська: Українська література XVI—XVIII століть: У 2 кн.— Кн. 1: Ренесанс. Раннє бароко.— К.: Либідь, 2004.— 400 с.; Кн. 2: Розвинене бароко. Пізнє бароко.— К.: Либідь, 2005.— 728 с.

Пригадується, з яким інтересом чекалося на наступне число часопису “Вітчизна” в 1997-му, коли там було розпочато друкування окремих розділів “Музи роксоланської” Валерія Шевчука¹. Та, як з’ясувалося згодом, “Вітчизну” — київський часопис — щасливо випередили мудрі й беручкі трудівники на науковій ниві — дослідники з Кіровоградського університету Григорій Клочек та Леонід Куценко. Це вони за декілька років до появи “Музи роксоланської” у часописі “Вітчизна”, здається, ще в 1993-му², благословили вихід у світ своєрідного конспекту: “Муза роксоланська. Українська література XIII—XVIII століть. Конспект”. Ця скромно видана праця багатьом і багатьом відкрила очі на правдиві давньоукраїнські скарби, ставши незамінним посібником студентів, та хіба тільки йому?

Та чи тільки єдино той конспект став першопочатковим джерельцем, отим своєрідним ембріоном, з якого нині в усій величі й красі постала авторська історія давньоукраїнського письменства “Муза роксоланська: Українська література XVI—XVIII століть”? Питання аж ніяк не оригінальне. Бо ще на початку дев’яностих кіровоградські науковці першими поцікавилися, чи не збирається Валерій Шевчук написати свою “Історію української літератури”, на

що почули у відповідь: “Вважаю, що я свою “Історію української літератури” вже почав писати, про що свідчить моя книжка “Дорога в тисячу років”. В кінці книги я обіцяв видати її другий том, він, зрештою, в мене вже готовий. Передісторія нашої літератури значною мірою написана в книжці “Мисленне дерево”. Цікаві факти з історії української літератури (до XX ст.) зібрані у виданні “Із вершин та низин”; до речі, до останньої книги мені дуже хочеться зробити другий том, про цікаві факти літератури XX ст. Але коли говорити про історію літератури у визнаному розумінні, то й це річ, яка мене непомірно вабить; тоді “Конспект” і справді можна було б розглядати як початок такої історії літератури. Внутрішньо написати такий курс я готовий, треба тільки спонуки й часу, на що й сподіваюся”³. Сподівання автора й чисельної (і то в цілому світі) аудиторії його читачів справдилися. Щойно вийшло друком перше повне, надивовижку гарне за художнім оформленням⁴ і капітальне за змістом і суттю видання: Київське видавництво “Либідь” на початку 2005-го подарувало Україні й світові два томи “Музи роксоланської”.

Показово, що на сторінці 18-й першого тому в розділі “Про метод розгляду в нашій праці” самим автором внесено останню й дуже присутню (щодо проблеми джерел та історії постановня “Музи роксоланської”) коректуру: появи історії давньоукраїнської літе-

¹ Шевчук В. Муза роксоланська: Українська література XVI—XVIII століть // Вітчизна.— 1997.— №3—4.— С. 122—147.

² Рік виходу у світ не зазначається на виданні: Шевчук В. Муза роксоланська: Українська література XIII—XVIII століть. Конспект.— Кіровоград, 1993.— 94 с.

³ Там само.— С. 3.

⁴ Художнє оформлення та редагування Олексія Григора, технічне редагування Тетяни Щур.